

1. Να εντοπίσετε τη **δομή** της παραγράφου.

1. - Θεματική Περίοδος
- Λεπτομέρειες
- (Κατακλείδα) [δεν υπάρχει πάντα!]

Τα χωρία δίπλα από κάθε δομικό μέρος τα σημειώνω με εισαγωγικά, π.χ. "Απάντησε γρήγορα... απορία."

2. Με ποιον **τρόπο αναπτύσσεται** η παράγραφος / Με ποιον τρόπο είναι αναπτυγμένες οι λεπτομέρειες της παραγράφου / Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η θεματική περίοδος της παραγράφου;

2. - Αιτιολόγηση
- Αίτιο - Αποτέλεσμα
- Παράδειγμα
- Διαίρεση [βρίσκω διαιρετέα έννοια + μέρη διαίρεσης]
- Αναλογία [βρίσκω τα μέρη της μεταφορικής σύγκρισης]
- Σύγκριση – Αντίθεση [βρίσκω τα μέρη της κυριολεκτικής σύγκρισης]
- Ορισμός [βρίσκω οριστέα έννοια + γένος + διαφορές σε σχέση με τα άλλα μέλη του γένους]

Τεκμηριώνω με χωρία την όποια επιλογή μου!

3. Με ποιον τρόπο επιτυγχάνεται η **συνοχή** της παραγράφου;

3. Ελέγχω τις περιόδους σε ζευγάρια, αναζητώντας κυρίως στη 2^η περίοδο τον τρόπο συνοχής. Οι τρόποι είναι:
-Διαρθρωτικές / Συνδετικές / Μεταβατικές λέξεις και φράσεις
-Επανάληψη
-Αντωνυμίες
-Ομόρριζες λέξεις
-Παράφραση (= η ίδια ιδέα με άλλα λόγια)
-Έλλειψη (= όταν εννοείται ένας όρος)
-Ρηματικοί χρόνοι / πρόσωπα / εγκλίσεις

4. Με ποιον τρόπο επιτυγχάνεται η **συνοχή** του **κειμένου / μεταξύ παραγράφων**;

4. Ελέγχω την τελευταία περίοδο της παραγράφου με την 1^η περίοδο της επόμενης και αναζητώ τους τρόπους συνοχής.

5. Να προσδιορίσετε τη **λειτουργία / λογική σχέση / νοηματική σχέση** των **διαρθρωτικών ή συνδετικών λέξεων ή φράσεων**.

5. Ενδεικτικά:
-Επεξήγηση (δηλαδή, με άλλα λόγια...)
-Προσθήκη (επίσης, επιπλέον...)
-Παράδειγμα (π.χ., ενδεικτικά)
-Γενίκευση (γενικά, τις περισσότερες φορές...)
-Αιτιολόγηση (επειδή, ένας ακόμη λόγος...)
-Αίτιο – Αποτέλεσμα (γι' αυτό τον λόγο, αποτέλεσμα όλων αυτών είναι...)
-Αντίθεση (όμως, ωστόσο...)
-Ταξινόμηση (πρώτο, αρχικά...)
-Χρόνος (τώρα, τότε...)
-Προϋπόθεση (εφόσον, υπό τον όρο ότι...)
-Συμπέρασμα (επομένως, συμπερασματικά...)
-Έμφαση (αξίζει να τονιστεί, ειδικά...)
-Διάζευξη (είτε...είτε..., ή... ή...)
-Υπόθεση (αν, εάν...)
-Εναντίωση (αν και...)

6. Να εξετάσετε τη **συνεκτικότητα / τη λογική οργάνωση / λογική αλληλουχία** της παραγράφου ή μεταξύ παραγράφων ή του κειμένου.

6. Αναζητώ την νοηματική σύνδεση / τις λογικές / νοηματικές σχέσεις. Ενδεικτικά:
Αίτιο - Αποτέλεσμα
Σύγκριση - Αντίθεση

Φαινόμενο – Αιτία
Φαινόμενο – Παράδειγμα κ.ά.

7. Να σχολιάσετε τη **λειτουργία του Προλόγου / Επιλόγου**.

7. Ενδεικτικά:
- Ο **Πρόλογος** εισάγει στο *χ θέμα* / προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη / καταγράφει την ισχύουσα άποψη που θα ανατραπεί στη συνέχεια κ.τ.λ.
- Ο **Επίλογος** καταλήγει στο *χ συμπέρασμα* / συνοψίζει όσα προηγήθηκαν κ.τ.λ.

8. Να μετατρέψετε τον **Ευθύ** σε **Πλάγιο Λόγο** και το αντίστροφο.

8. Εντοπίζω ποιος μιλά στον Ευθύ Λόγο και τον τοποθετώ ως Υποκείμενο, π.χ. «Ο Χ υποστηρίζει / ρωτά ...». Κάνω τις απαραίτητες αλλαγές (πρόσωπο, έγκλιση, χρόνος ρήματος, τοπικά, χρονικά επιρρήματα).

9. Ποια η **λειτουργία του Ευθέως Λόγου** στην παράγραφο / στο κείμενο;

9. Ενδεικτικά:
- μεταφέρει τις υποκειμενικές απόψεις / εμπειρίες / συναισθήματα κ.ά
- μεταφέρει τα λόγια μιας αυθεντίας (=ενός ειδικού)
- προσδίδει ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα
- κάνει το ύφος οικείο, εξομολογητικό

10. Ποια η **λειτουργία του Πλαγίου Λόγου** στην παράγραφο / στο κείμενο;

10. Ενδεικτικά:
- μεταφέρει τα λόγια / τις σκέψεις κάποιου χωρίς να αλλάζει το ύφος του κειμένου
- μεταφέρει τα λόγια μιας αυθεντίας χωρίς να αλλάζει το ύφος
- το ύφος διατηρείται σοβαρό κ.ά.

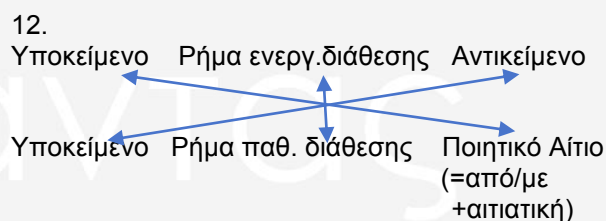
11. Να βρείτε ποιο **είδος σύνταξης** χρησιμοποιείται στο απόσπασμα και γιατί;

11. Ενεργητική:
- Τονίζεται το Υποκείμενο που ενεργεί
- Το ύφος είναι απλό και κατανοητό
Παθητική:
- Τονίζεται η ίδια η πράξη.
- Το ύφος είναι σύνθετο και επιστημονικό

12. Να ξαναγράψετε τις περιόδους **μετατρέποντας το είδος της σύνταξης** (την Ενεργητική Σύνταξη σε Παθητική και το αντίστροφο).

12.

Υποκείμενο	Ρήμα ενεργ. διάθεσης	Αντικείμενο
Υποκείμενο	Ρήμα παθ. διάθεσης	Ποιητικό Αίτιο (=από/με +αιτιατική)

13. Να εξετάσετε τη λειτουργία των **σημείων στίξης**.

13. Ενδεικτικά:
εισαγωγικά: - μεταφέρουν τα λόγια σε ευθύ λόγο
- απομονώνουν έναν όρο-έννοια
- δηλώνουν την μεταφορά / την ειρωνεία

αποσιωπητικά: - δηλώνουν μεγάλη παύση
- δηλώνουν δισταγμό / συγκίνηση / προβληματισμό κ.ά.

διπλή παύλα: -περιέχει σχόλιο / επεξήγηση / ανάλυση κ.ά

παύλα: -λειτουργεί όπως η διπλή παύλα

- δηλώνει τον διάλογο ή τον ευθύ λόγο
- δηλώνει αντίθεση κ.ά.

παρένθεση: -περιέχει σχόλιο / επεξήγηση / ανάλυση / ορισμό / μέρη διαίρεσης / όρο κ.ά.

θαυμαστικό: -δηλώνει έμφαση / θαυμασμό / έκπληξη κ.ά.

ερωτηματικό: -διατυπώνει μία απορία (ευθεία ερώτηση) / ένα ρητορικό ερώτημα

14. Να σχολιάσετε το είδος της **ερώτησης** στο χ απόσπασμα.

14. Ευθεία ερώτηση: τίθεται προκειμένου ο πομπός να λάβει μία απάντηση από τον δέκτη

Ρητορική ερώτηση: τίθεται προκειμένου ο πομπός να επηρεάσει συναισθηματικά τον αναγνώστη / να τον προβληματίσει / να εισάγει στο θέμα που θα αναπτύξει, κ.τ.λ.

Πλάγια ερώτηση: ο συντάκτης μεταφέρει την ερώτηση ενός άλλου προσώπου, ενσωματώνοντάς την στο κείμενο του, χωρίς να επηρεάσει το ύφος του.

15. Να εξετάσετε τη λειτουργία του **α' ενικού ρηματικού προσώπου**.

15.

- προσωπική άποψη / εμπειρία
- υποκειμενικότητα
- εξομολογητικό, άμεσο, ζωντανό ύφος κ.ά.

16. Να εξετάσετε τη λειτουργία του **α' πληθυντικού ρηματικού προσώπου**.

16.

- διατυπώνει μία κοινή άποψη ή στάση του πομπού και των δεκτών
- προτρέπει τους αναγνώστες
- επηρεάζει συναισθηματικά τους αναγνώστες
- το ύφος γίνεται άμεσο, οικείο, υποκειμενικό, εξομολογητικό κ.τ.λ.

17. Να εξετάσετε τη λειτουργία του **β' ενικού και πληθυντικού ρηματικού προσώπου**.

17.

- απευθύνεται στον αναγνώστη / τους αναγνώστες
- δείχνει τη διαφωνία του συντάκτη απέναντι στην γνώμη τους ή την στάση τους
- συμβουλεύει, προτρέπει κ.τ.λ.
- το ύφος γίνεται άμεσο, οικείο, συμβουλευτικό, διδακτικό κ.τ.λ.

18. Να εξετάσετε τη λειτουργία του **γ' ενικού και πληθυντικού ρηματικού προσώπου**.

18.

- καταγράφει αντικειμενικές απόψεις / γεγονότα
- δηλώνει την βεβαιότητα
- το ύφος γίνεται αντικειμενικό, σοβαρό, επιστημονικό κ.τ.λ.

19. Να εντοπίσετε τον **τρόπο σύνδεσης των προτάσεων** στο ακόλουθο απόσπασμα και να εξηγήσετε την επιλογή του.

19.

Παράταξη / Παρατακτική σύνδεση: συνδέονται όμοια μεταξύ τους στοιχεία / πληρότητα και σαφήνεια / επλό ύφος κ.ά.

Υπόταξη / Υποτακτική σύνδεση: αναδεικνύονται οι λογικές σχέσεις μεταξύ των πληροφοριών / ανάλυση / σύνθετο, σοβαρό και επιστημονικό ύφος κ.ά.

Ασύνδετο σχήμα: σύνδεση ισοδύναμων στοιχείων / ανάλυση / σαφήνεια / απλό ύφος κ.ά.

20. Να σχολιάσετε τη **γλώσσα** του κειμένου / του αποσπάσματος.

20. Ελέγχω το λεξιλόγιο:

- απλή / καθημερινή γλώσσα
- επίσημη / σοβαρή
- επιστημονική
- λόγια / αρχαιοπρεπής
- λαϊκή
- διαλεκτική κ.ά.

21. Να σχολιάσετε το **ύφος / τον τόνο** του κειμένου / του αποσπάσματος.

21. Ελέγχω το λεξιλόγιο, τα σημεία στίξης, το ρηματικό πρόσωπο, τις εγκλίσεις, τον πομπό σε σχέση με τον δέκτη, το πλαίσιο:

- απλό
- σύνθετο
- επιστημονικό
- οικείο
- διδασκτικό / συμβουλευτικό
- εξομολογητικό
- χιουμοριστικό
- ειρωνικό κ.ά.

22. Να σχολιάσετε τον **τίτλο** του κειμένου.

22.

- Χωρίς σχόλιο:** κυριολεκτικός, δηλωτικός, αντικειμενικός, αντιπροσωπευτικός του θέματος)
- Με σχόλιο:** μεταφορικός, υποκειμενικός, ρητορική ερώτηση, με άλλα σημεία στίξης, σχήματα λόγου και αξιολογικούς χαρακτηρισμούς (π.χ. επίθετα)

23. Να σχολιάσετε την **σχέση ανάμεσα στον τίτλο και το κείμενο.**

23.

- επιβεβαιώνεται ο τίτλος από το κείμενο;
- προϊδεάζει για το περιεχόμενο του κειμένου;
- λειτουργεί συμβολικά, προσελκύοντας το ενδιαφέρον;
- αποδίδει το θεματικό κέντρο;

24. Να εντοπίσετε τη χρήση **ειδικού λεξιλογίου** της χ επιστήμης.

24. Επιλέγω τους πιο εξειδικευμένους όρους, τους πιο «ξένους» στον μέσο αναγνώστη / τη μέση αναγνώστρια.

25. Να εντοπίσετε τη χρήση **σχημάτων λόγου** στο μη λογοτεχνικό κείμενο.

25.

- Μεταφορά
- Παρομοίωση
- Επανάληψη
- Ασύνδετο σχήμα
- Αντίθεση
- Ειρωνεία κ.τ.λ.

Συνήθως δίνουν ζωντάνια και αμεσότητα στο κείμενο, κάποια όμως προσδίδουν έμφαση (π.χ. επανάληψη) ή κάνουν το ύφος πιο επιστημονικό (ασύνδετο σχήμα, αντίθεση)

26. Να σχολιάσετε την **πειστικότητα** του κειμένου / αν η **γλώσσα αποσκοπεί στη λογική, το συναίσθημα, την ανάδειξη της αυθεντίας.**

26.

- Ο συντάκτης προσπαθεί να πείσει με **λογικό τρόπο** τον αναγνώστη (με παραδείγματα, αποτελέσματα ερευνών, γεγονότα κ.τ.λ.)
- Ο συντάκτης προσπαθεί να **επηρεάσει το συναίσθημα** του αναγνώστη (με μεταφορές, συγκινησιακά φορτισμένες εκφράσεις κ.τ.λ.)
- Ο συντάκτης προσπαθεί να πείσει τον αναγνώστη χρησιμοποιώντας **τα λόγια ενός ειδικού**

27. Να βρείτε τον **συλλογισμό** / την **συλλογιστική πορεία** / τις **προκείμενες** ή αλλιώς **διαπιστώσεις** και το **συμπέρασμα** / τις **προτροπές** και το **συμπέρασμα** / της παραγράφου.

27. Για να βρω τον συλλογισμό διαβάζω ξανά την παράγραφο. Το συμπέρασμα είναι η Κατακλείδα ή η Θ.Π. (αν δεν υπάρχει κατακλείδα). Οι υπόλοιπες περίοδοι λειτουργούν ως προκείμενες ή αλλιώς διαπιστώσεις ή αλλιώς προτροπές.

Παραγωγή / Παραγωγικός συλλογισμός:
1^η προκείμενη γενική – Συμπέρασμα ειδικό

Επαγωγή / Επαγωγικός συλλογισμός:
-1^η προκείμενη ειδική – Συμπέρασμα γενικό
-1^η προκείμενη ειδική (αίτια) – Συμπέρασμα ειδικό (αποτέλεσμα)
-1^η προκείμενη ειδική – Συμπέρασμα ειδικό

28. Να εξετάσετε τη **λειτουργία** της **χ έγκλισης**.

28. Οριστική: Δηλώνει το πραγματικό, το βέβαιο, την αντικειμενικότητα.
Υποτακτική: Δηλώνει επιθυμία, αίτημα, προσταγή κ.ά.
Προστακτική: Δηλώνει αίτημα, απαίτηση, προσταγή κ.ά.

29. Να εξετάσετε τη **λειτουργία των ρηματικών χρόνων**.

29. Ενεστώτας: Διάρκεια/Συνέχεια στο παρόν
Παρατατικός: Διάρκεια/Συνέχεια στο παρελθόν
Αόριστος: Συνοπτική/Στιγμιαία δράση στο παρελθόν
Παρακείμενος: Αποτέλεσμα στο παρόν
Υπερσυντέλικος: Ολοκλήρωση στο παρελθόν
Στιγμιαίος Μέλλοντας: Συνοπτική δράση στο μέλλον
Εξακολουθητικός Μέλλοντας: Διάρκεια/Συνέχεια στο μέλλον
Συντελεσμένος Μέλλοντας: Ολοκλήρωση στο μέλλον

30. Να βρείτε τις **εκφραστικές επιλογές** / τα **εκφραστικά μέσα** / τους **κειμενικούς δείκτες** / τις **γλωσσικές επιλογές** / τις **γλωσσικές ενδείξεις**

30. Εντοπίζω στο κείμενο στοιχεία όπως: σημεία στίξης, σχήματα λόγου, ρηματικό πρόσωπο, ρηματική έγκλιση, ευθύ ή πλάγιο λόγο, ενεργητική ή παθητική σύνταξη κ.τ.λ. που βοηθούν τον συντάκτη α) να υποστηρίξει την άποψή του, β) να πείσει τον αναγνώστη με τη λογική, το συναίσθημα ή την αυθεντία και γ) να διαμορφώσει συγκεκριμένο ύφος (π.χ. αντικειμενικό, επίσημο, χιουμοριστικό κ.τ.λ.)

Κειμενικοί δείκτες στη Λογοτεχνία

1) Εκφραστικά Μέσα:

α) Σχήματα Λόγου:

- μεταφορά
- παρομοίωση
- επανάληψη
- αντίθεση
- ασύνδετο σχήμα
- ειρωνεία
- υπερβολή
- άρση-θέση κ.ά.

β) Εικόνες:

- **ΟΠΤΙΚΕΣ:** αισθητοποιούν την εικόνα ενός προσώπου/χώρου/αντικειμένου/ζώου, βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση του χώρου, των ηρώων κ.τ.λ.
- **ΑΚΟΥΣΤΙΚΕΣ:** αισθητοποιούν έναν ήχο, αποτυπώνουν το κλίμα κ.τ.λ.
- **ΑΠΤΙΚΕΣ:** αισθητοποιούν το αποτέλεσμα του αγγίγματος
- **ΟΣΦΡΗΤΙΚΕΣ:** αισθητοποιούν μία μυρωδιά
- **ΓΕΥΣΤΙΚΕΣ:** αισθητοποιούν τη γεύση που αφήνει κάτι

γ) Σημεία στίξης (όχι τελεία & κόμμα!)

δ) Αφηγηματικοί τρόποι:

- Αφήγηση
- Περιγραφή
- Σχόλιο αφηγητή
- Ευθύς λόγος
- Διάλογος
- Πλάγιος λόγος
- Εσωτερικός μονόλογος

ε) Χρόνος:

- **Αναδρομή:** flashback
- **Πρόληψη:** αναφορά σε κάτι μελλοντικό
- **Επιβράδυνση:** παρουσίαση μιας ενέργειας υπεραναλυτικά αργή κίνηση
- **Επιτάχυνση:** παρουσίαση μιας ενέργειας πολύ γρήγορα

2) Ρήμα

- **Πρόσωπο**
  - **α' ενικό πρόσωπο:** οικειότητα, εξομολόγηση, κατάθεση άποψης κ.ά.
  - **α' πληθυντικό:** κοινή στάση/άποψη, ομαδικότητα κ.ά.
  - **β' ενικό και πληθυντικό:** απεύθυνση στον αναγνώστη ή σε ήρωα, ευθύνη, εντολή, διδακτικό ύφος κ.ά.
  - **γ' ενικό και πληθυντικό:** αποστασιοποιημένη παρουσίαση, συνδέεται με τον ενδοδιηγητικό παντογνώστη αφηγητή κ.ά.
- **Έγκλιση**
  - **Οριστική:** δηλώνει ότι κάτι συμβαίνει
  - **Υποτακτική:** δηλώνει επιθυμία / αίτημα, ότι κάτι πρέπει να γίνει κ.τ.λ.
  - **Προστακτική:** δηλώνει προσταγή / απαίτηση / αίτημα κ.τ.λ.
- **Χρόνος**
  - Παρόν: Ενεστώτας, Παρακείμενος
  - Παρελθόν: Παρατατικός, Αόριστος, Υπερσυντέλικος
  - Μέλλον: Εξακολουθητικός, Στιγμιαίος, Συντελεσμένος Μέλλοντας

3) Τίτλος

4) Γλώσσα: Ελέγχω το λεξιλόγιο

- Απλή / καθημερινή
- Επίσημη
- Επιστημονική
- Λαϊκή
- Λόγια κ.τ.λ.

5) Ύφος: Ελέγχω το λεξιλόγιο, τη στίξη, την έγκλιση, το ρηματικό πρόσωπο κ.ά.

- οικείο
- εξομολογητικό

εξάντας

Θεωρία της Γλώσσας & της Λογοτεχνίας

- διδακτικό / συμβουλευτικό
- αυστηρό
- ειρωνικό
- χιουμοριστικό κ.ά.

